

prevenim dro

Butlletí d'informació sobre **prevenció de drogodependències a Catalunya**

Número 20 - 2007

En aquest número...

Editorial

2

Presentació dels continguts més rellevants d'aquest número.

Cop d'ull a la recerca

2

Comentari d'un estudi que revisa l'eficàcia dels anomenats programes de conductor alternatiu, una mena d'iniciatives adreçades a reduir la conducció sota els efectes de l'alcohol.

Materials

3

Parlem de drogues - per intervenir a l'educació secundària (dossier).
Municipi sense fum - per sensibilitzar sobre el tabac al primer cicle d'ESO (exposició).
Quan l'alcohol... - per treballar la violència de parella associada a l'alcohol (tríptics).

En pràctica

4

Presentació dels "plans preventius de centre", un model d'intervenció orientat a afavorir la participació i la corresponsabilitat del professorat, les famílies i l'alumnat en la prevenció escolar.

Reinserció

4

Descripció del Centre Urbà de Reinserció de les Toxicomanies del Prat de Llobregat, i dels seus objectius i programes actuals.

Finestra oberta

5

Secció de caràcter doble en aquest número, que ofereix en primer lloc la descripció d'una campanya municipal de comunicació per fomentar la prevenció de les drogodependències a nivell comunitari, i que en segon lloc descriu les característiques d'un programa escolar de prevenció del consum de tabac adreçat als alumnes de primer cicle d'ESO, que des de fa una anys s'ofereix a casa nostra i que forma part d'una iniciativa de la Comissió Europea.

Amb poques paraules

6

Comentaris i notícies breus, d'aquí i d'arreu, sobre temes d'interès diversos relacionats amb les drogues i les drogodependències.

El calaix

6

Descripció i comentaris sobre un programa de consell sanitari sobre medicaments i conducció, iniciat recentment, impulsat pel Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya i el Consell Català de Col·legis Oficials de Farmacèutics.

prevenim dro és un programa de l'associació:

amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Acció Social i Ciutadania
Institut Català d'Assistència i Serveis Socials

i la col·laboració de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Salut

Aquest número de *Prevenim.DRO* s'inicia amb el comentari d'un estudi de revisió sobre l'eficàcia dels programes de conductor alternatiu. L'estudi conclou que calen treballs metodològicament més rigorosos per determinar l'impacte d'aquests programes a nivell de la salut pública. Més endavant, la secció *En pràctica* comenta els "plans preventius de centre", un model d'intervenció per afavorir la prevenció escolar, basat en la participació i la corresponsabilitat del professorat, les famílies i els alumnes. L'apartat sobre *Reinserció* descriu els objectius i els programes que ofereix el Centre Urbà de Reinserció de les Toxicomanies del Prat de Llobregat. *La Finestra oberta* (de bat a bat en aquest número) té caràcter doble i comenta, d'una banda: una campanya municipal de comunicació per fomentar la prevenció de les drogodependències a nivell comunitari, i d'altra banda: un programa escolar de prevenció del tabaquisme que forma part d'una iniciativa de la Comissió Europea. També hi trobareu les seccions de *Materials* (que, entre altres, presenta alguns dels materials d'un programa centrat en la violència de parella associada a l'abús de l'alcohol), *Amb poques paraules* i *El calaix*.

Cop d'ull a la recerca

Són eficaços els programes de conductor alternatiu?

Els programes de conductor alternatiu són una mena d'iniciatives adreçades a reduir la conducció sota els efectes de l'alcohol, que es basen en establir torns de conductors abstinents durant les sortides festives en grup. Aquests programes es venen promovent i aplicant des de fa més de vint anys als Estats Units i altres països, i d'uns anys ençà han entrat amb relativa força a casa nostra. En general, aquests programes resulten atractius perquè: el seu principi és simple, tenen un component pro-social, la participació és voluntària, etc. A més, solen gaudir del suport de la indústria alcohòlica i de l'oci nocturn, i del vist-i-plau (si més no) d'òrgans relacionats amb la seguretat vial i la salut pública. No obstant això, se saben poques coses sobre la seva eficàcia per incidir d'una manera efectiva sobre el binomi alcohol i conducció.

Per conèixer millor l'eficàcia d'aquests programes un equip d'investigadors (Ditter et al., 2005) ha dut a terme una revisió sistemàtica dels treballs publicats en anglès fins a mitjans de 2003, que aportaven dades d'avaluació de programes de conductor alternatiu i complien uns criteris mínims de qualitat en el seu disseny i execució. Cap dels treballs localitzats, però, va aportar dades sobre els efectes

d'aquests programes sobre els accidents de trànsit, i tots ells es limitaven a analitzar variables indirectes (designació de conductors alternatius, conducta dels conductors alternatius i/o autoinformes de conducció sota els efectes de l'alcohol).

Són necessaris estudis més rigorosos per conèixer els seus efectes i el seu impacte sobre la salut pública

Es van analitzar dos tipus de programes: a) campanyes de promoció de l'ús del conductor alternatiu a través dels mitjans de comunicació, i b) oferiment d'incentius als conductors alternatius en els locals de festa. Els efectes dels primers, malgrat ser força utilitzats, han estat molt poc estudiats, i es va localitzar un únic treball d'avaluació d'una d'aquestes campanyes. Els seus resultats indicaven un augment d'un 13% en el nombre de persones que afirmaven fer sempre ús del conductor alternatiu. Tanmateix, no hi van haver canvis en els autoinformes relatius a beure i conduir ni a deixar-se portar per un conductor begut. Pel que fa als programes d'incentius (begudes sense alcohol,

menjar, entrada gratuïta) per als conductors alternatius, vuit treballs complien els criteris d'inclusió a l'estudi. Set van comparar el nombre de clients que s'identificaven ells mateixos com a conductors alternatius, abans i després del programa, assolint un lleuger increment (0,9 per nit) després del programa. El vuitè va estudiar les persones que admetien haver conduït sota els efectes de l'alcohol o haver pujat a un vehicle conduït per algú begut, informant d'una reducció d'un 6% en les persones exposades a un programa d'incentius.

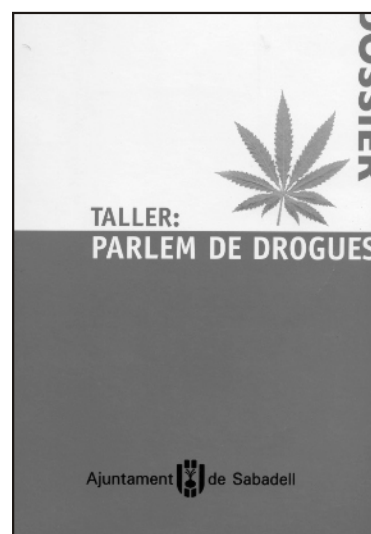
Un cop revisats tots els treballs i els seus resultats, els autors conclouen que l'escassa magnitud dels efectes observats, i diferents limitacions metodològiques que comenten, impedeixen treure conclusions sobre els beneficis potencials d'aquesta mena d'intervencions. Per tant, són necessaris estudis més rigorosos per conèixer els seus efectes i el seu impacte sobre la salut pública. També destaquen el fet que fins ara cap estudi ha avaluat si aquests programes ajuden o no a reduir el nombre d'accidents de trànsit relacionats amb l'alcohol. Finalment, comenten alguns beneficis i danys potencials que s'han proposat en relació al seu ús.

Parlem de drogues

Dossier de 96 pàgines editat per l'Ajuntament de Sabadell que ofereix als docents de secundària i altres educadors que intervenen en aquesta franja d'edat, elements per respondre als dubtes relacionats amb les drogues que els puguin plantejar els joves, a més de diferents propostes per treballar de forma pràctica dinàmiques grupals relacionades amb la prevenció.

Consta de dues parts diferenciades. La primera inclou: informació sobre les diferents drogues i els riscos que comporta el seu consum, orientacions generals per treballar la prevenció de les drogodependències amb els joves, informació sobre aspectes específics de l'adolescència, i una relació de recursos informatius, bibliogràfics i de consulta. La segona part, de caire aplicat, inclou un total de 19 propostes per treballar a l'aula, presentades en dos blocs: un de 7 tallers relacionats amb la prevenció específica de l'abús de drogues (conceptes bàsics, tipus de drogues, riscos...) i un altre de 12 tallers relacionats amb la prevenció inespecífica (habilitats de comunicació i de relació amb altres, autoestima, pressió de grup, etc.).

Més informació: Ajuntament de Sabadell. Tel.: 937 45 3 144

Municipi sense fum

Exposició sobre el tabac formada per 29 plafons muntants sobre suports lleugers, de dimensions variables (155 x 40 cm el més gran i 40 x 40 cm els més petits), elaborada per l'Ajuntament del Prat de Llobregat amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona, essent aquesta última qui la gestiona actualment i la cedeix en préstec als municipis interessats. Els continguts d'aquest material s'estructuren en 7 blocs temàtics: el primer, introductor, tracta sobre aspectes bàsics del tabac, llocs de producció, efectes i extensió del seu consum; el segon tracta els efectes sobre la salut; el tercer aborda el tema de l'addicció; el quart toca la qüestió de l'aire contaminat per fum de tabac; el cinquè gira al voltant del procés de deixar de fumar; el sisè tracta sobre les pressions socials que influencien el seu consum; i el setè se centra en els aspectes legislatius.

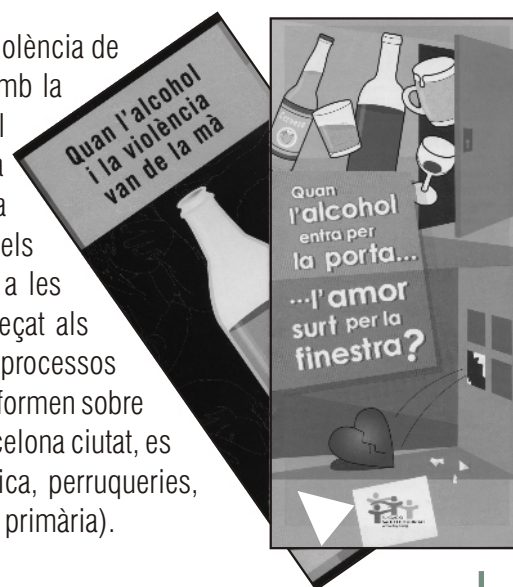
Es tracta d'un material informatiu i de sensibilització, adreçat a l'àmbit educatiu (principalment al primer cicle d'ESO), malgrat que també es pot utilitzar en entorns comunitaris (centres cívics, punts d'informació juvenil, etc.) en accions adreçades als joves o a la població general.

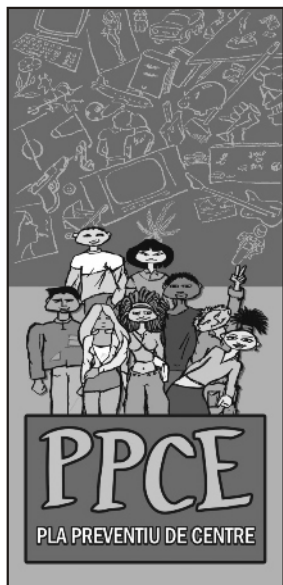
Més informació: Diputació de Barcelona. Salut Pública i Consum. Tel.: 934 022 145

Quan l'alcohol...

El projecte Malva és un projecte de la Fundació Salut i Comunitat centrat en la violència de parella associada a l'abús d'alcohol. S'aplica a València, Madrid i Catalunya, amb la col·laboració del Pla Nacional Sobre Drogues i de la Generalitat Valenciana i el suport de l'Institut Català de les Dones. Les seves accions inclouen l'anàlisi de la relació entre violència domèstica i alcohol, la formació de professionals i la sensibilització i informació a la població. Dins d'aquest darrer bloc s'han editat els tríptics: *Quan l'alcohol entra per la porta... l'amor surt per la finestra?* adreçat a les víctimes de violència familiar i *Quan l'alcohol i la violència van de la mà*, adreçat als agressors. Ambdós aporten informació sobre els mecanismes que desencadenen processos violents, posant èmfasi en el paper de l'alcohol, suggereixen pautes d'actuació i informen sobre recursos d'atenció especialitzats. La distribució, que a Catalunya s'ha limitat a Barcelona ciutat, es fa a través d'establiments comercials (farmàcies, bars, fleques, centres d'estètica, perruqueries, botigues de roba) i serveis comunitaris (centres cívics, hospitals, centres d'atenció primària).

Més informació: Fundació Salut i Comunitat. Tel.: 932 440 570

Plans preventius de centre

Sovint, les intervencions adreçades a propiciar la prevenció de les drogodependències en l'àmbit educatiu es basen en oferir formació al professorat, facilitar materials a l'escola per ajudar a introduir el tema "drogues" a les aules, o aplicar activitats informatives (generalment puntuals) als alumnes i/o les famílies per part de professionals externs a l'escola.

En front d'aquest enfocament, els plans preventius de centre configuren un model d'intervenció per afavorir la prevenció de les drogodependències als centres educatius basat en la participació i la corresponsabilitat dels tres sectors clau que constitueixen la comunitat escolar: el professorat, les famílies i l'alumnat. Tots tres, per igual, tenen un paper en el disseny del Pla Preventiu del seu Centre, i cal que cadascun expressi la seva opinió i elabori propostes, que després s'hauran de posar en comú per arribar a acords per a la seva aplicació. En aquest procés, la funció dels tècnics externs és donar suport, dinamitzar el procés, aportar instruments per recollir opinions, i ajudar a valorar les propostes. Actualment, aquest model s'aplica a bona part dels centres de secundària de Sant Boi de Llobregat i a alguns centres de la ciutat de Barcelona.

La metodologia d'intervenció inclou els següents passos: 1) Famílies, alumnat i professorat responen un qüestionari per obtenir una primera valoració de les necessitats percebudes i de l'orientació cap a la prevenció per part de cada sector. 2) Una comissió de cada sector analitza els

resultats i elabora propostes d'actuació, que donen a conèixer a la resta de membres del seu col·lectiu per a que hi afegixin idees o plantegin esmenes. 3) Un cop assolit un acord en cada sector, els seus representants es reuneixen per presentar les seves propostes, discutir-les i proposar un Pla conjunt d'actuació que finalment aprovarà el Consell Escolar.

L'experiència d'aplicació d'aquest model permet identificar ja alguns objectius de treball que gaudeixen d'ampli consens, com ara: 1) Disposar d'un protocol d'intervenció per situacions relacionades amb el consum de drogues. 2) Incorporar el tractament de les "drogues" al llarg de tot el procés educatiu, adaptant els continguts i la metodologia a cada etapa. 3) Aconseguir que determinats aspectes del tema siguin coneguts per tot el professorat, encara que no tots facin intervencions directes. 4) Donar a conèixer estratègies d'intervenció amb el grup d'iguals, entre el professorat, l'alumnat i les famílies, per donar coherència als missatges i proveir suport en moments de vulnerabilitat, i 5) Reforçar al màxim la participació dels adults que l'adolescent té com a principals referents: el professorat i les famílies.

Més informació: CEPS. Tel.: 934 765 122 - A/e: ceps@ceps.e.telefonica.net

Reinserció

El CURT del Prat de Llobregat

El CURT (Centre Urbà de Reinserció de les Toxicomanies) del Prat de Llobregat és un servei adreçat a les persones d'aquest municipi que presenten problemes relacionats amb el consum de drogues, legals o il·legals. El CURT va néixer l'any 1988 amb un doble objectiu: donar suport i assessorament als consumidors d'alcohol o altres drogues i a les seves famílies; i ajudar les persones en tractament en el seu procés de deshabituació i de reinserció social. D'aleshores ençà les activitats del CURT s'han anat adaptant als canvis que s'han anat produint en el col·lectiu dels consumidors de drogues.

Actualment, els seus objectius s'orienten a: a) acompanyar les persones amb dependència a les drogues en el seu procés de tractament i reinserció; b) facilitar recursos per disminuir els riscos associats al consum i millorar la qualitat de vida dels drogodependents en situació més precària; i c) oferir informació (i si s'escau, un treball educatiu) als adolescents i joves que consumeixen drogues. Pel que fa a la configuració de les seves activitats, s'estructuren al voltant de quatre programes:

1 Lliure de drogues. Orientat a persones que han superat la fase de desintoxicació i estan en seguiment en un centre de tractament (CAS). Ofereix tallers i altres activitats de grup per

facilitar l'adquisició de recursos personals per a la normalització de la vida familiar, laboral i social.

2 De deshabituació i reinserció per a alcohòlics. Orientat a dependents de l'alcohol de llarga evolució que han superat la desintoxicació i estan en seguiment en un CAS. Ofereix tallers i altres activitats orientades als mateixos objectius que el programa anterior.

3 "Tardes en Companyia". Projecte de baixa exigència per a consumidors d'alcohol i/o altres drogues, que no han superat la fase de desintoxicació o que no volen abandonar el seu consum. Ofereix serveis i activitats orientades a disminuir els riscos associats al consum de drogues i a la millora de la qualitat de vida de les persones en situacions més desafavorides.

4 "Espai Jove". D'inici recent, s'adreça als adolescents i joves (de 12 a 25 anys) consumidors de drogues, per oferir-los orientació, assessorament i educació sobre aquest tema. L'accés més freqüent és a través d'un servei de mediació per a les persones sancionades per consum de drogues a la via pública o tinença de drogues il·legals. També es pot accedir per derivació dels centres educatius, del programa salut i escola, dels serveis socials i dels centres de salut, a banda de poder fer-ho per pròpia voluntat i iniciativa dels adolescents i joves.

Més informació: Ajuntament del Prat de Llobregat. Tel.: 933 790 050 (extensió 2371)

La prevenció a escena!!

La prevenció a escena!! és una campanya de comunicació de l'Ajuntament de Sant Boi de Llobregat adreçada a fomentar la prevenció de les drogodependències a nivell comunitari i fer difusió de les principals propostes del seu programa transversal, aprovat el març de 2006. Els objectius d'aquesta campanya són: 1) Informar la ciutadania sobre les diferents intervencions municipals i locals en prevenció de les drogodependències; 2) Sensibilitzar la població i els agents locals sobre la importància del treball preventiu que s'impulsa des dels diferents àmbits comunitaris, tot identificant-los, oferint-los reconeixement i fent difusió de les bones pràctiques; i 3) Reflectir les diferents sensibilitats en relació a la prevenció de les drogodependències per avançar en la consideració social de la prevenció com a valor cívic.

Partint d'una concepció ampla de la comunicació local, *La prevenció a escena!!* articula un sèrie d'actuacions informatives concretades en diferents formats i mitjans de comunicació. Així, d'una banda, inclou accions presencials, com ara la trobada *Fent prevenció de les drogodependències a Sant Boi* (24 de maig de 2006) o la Jornada commemorativa *20 anys d'intervenció municipal en drogodependències a Sant Boi* (28 de febrer de 2007). D'altra banda, les accions de sensibilització social i de formació de professionals es complementen amb accions adreçades a la població escolar, com ara la dinamització d'exposicions (és el cas de *Homo Transitus* o *I tu, de què vas?*) i representacions teatrals (com ara l'obra *No em ratllis*). A més, la campanya inclou col·laboracions habituals a les emissores locals de ràdio (Ràdio Sant Boi FM i Ràdio Mariana), la realització de reportatges de televisió i la publicació d'articles i de materials informatius.

Finalment, cal destacar el web www.santboi.cat/prevencioescena, que recull l'evolució del Programa Municipal Transversal de Prevenció de les Drogodependències, informa dels recursos especialitzats a l'abast del ciutadà, com ara el *Centre Urbà de Reinserció de drogodependents* o el *Servei d'Atenció a Famílies i Joves*, i documenta actuacions de significat impacte comunitari com són els plans preventius dels centres d'educació secundària del municipi, el projecte *El Tabac i...*, adreçat a les escoles de primària, les diferents aplicacions a Sant Boi del programa comunitari *Fem Pinya!* o la gestió, amb criteris saludables, del servei de bar del *Barrejant*, la trobada anual de la solidaritat de Sant Boi de Llobregat.

Més informació: Ajuntament de Sant Boi. Tel: 936 351 200 - A/e: programadrogues@santboi.cat

Classe sense fum

Classe sense fum és un programa de prevenció del consum de tabac adreçat als alumnes de primer cicle de l'ESO, que s'emmarca en una iniciativa de la Comissió Europea coneguda amb el mateix nom en anglès (*Smoke-free Class*), en la que hi participen diferents països de la Unió Europea. A casa nostra, la participació en aquest programa es ve promovent des de 1997 a la ciutat de Barcelona, i des de 2004 a tot Catalunya. El programa es duu a terme sota la coordinació de la Generalitat de Catalunya i de l'Agència de Salut Pública de Barcelona, i pretén estimular mitjançant la participació en un concurs, d'una banda, la prevenció de l'inici del consum de tabac entre els alumnes de 12 a 14 anys, i d'altra banda, incidir sobre els alumnes que ja l'han provat alguna vegada, per evitar que passin d'experimentadors a fumadors habituals.

Classe sense fum està obert a la participació dels grups classe de primer i segon curs d'ESO. Per participar-hi cal que tots els alumnes d'una classe, amb el seu tutor o tutora, decideixin conjuntament estar sense fumar durant el curs escolar, per un període no inferior a sis mesos. Un cop presa la decisió, els alumnes formalitzen el seu compromís signant un document, i n'informen els seus pares. Alhora, el professor reforça la decisió del grup organitzant a l'aula, de manera regular, debats sobre el tema del tabac. A més de comprometre's a mantenir-se tota la classe sense fumar dins del període establert per a cada edició, la participació en el programa també implica l'elaboració d'un eslògan adreçat a la prevenció del tabaquisme, que identifiqui a cada classe participant com a grup.

El programa es basa en la responsabilitat i la confiança mútues; i el compliment del doble compromís: mantenir-se la classe sense fumar i elaborar l'eslògan preventiu, dona dret a participar en un sorteig a nivell autonòmic, amb diferents premis (en la propera edició: activitats d'esport i aventura i reproductors portàtils de CD/MP3), a més d'obrir la possibilitat d'accedir a premis d'àmbit estatal i internacional. A Catalunya, en la darrera edició del programa *Classe sense fum* (curs 2006-2007), hi van participar 5.760 alumnes, que pertanyien a 192 aules i 57 centres escolars, d'un total de 27 municipis diferents.

Més informació: <http://www.xtec.net/innovacio/salut/classesensefum>

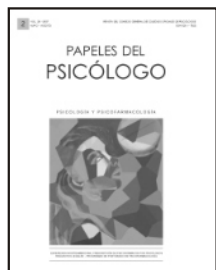
Amb poques paraules

20 anys d'intervenció municipal en drogodependències a Sant Boi. El passat 28 de febrer es va celebrar a Sant Boi de Llobregat una Jornada Commemorativa dels seus 20 anys d'actuació municipal en drogodependències. A la Jornada, que a més de tècnics i polítics locals, va comptar amb la participació de representants de la Diputació de Barcelona, la Generalitat i l'Observatori Europeu de les Drogues i les Toxicomanies, va haver-hi temps per recordar els inicis, per analitzar l'evolució i per mirar cap al futur. Enhorabona pels vint anys de feina i de constància!

Informe 2006 de l'Observatori de Nous Consums. L'Observatori de Nous Consums de drogues en l'àmbit juvenil és un programa de l'Associació Institut Genus que estudia, principalment a través del mètode etnogràfic, els consums de drogues i les formes d'oci juvenil a Catalunya amb l'objectiu d'ajudar a planificar propostes de reducció de danys. El darrer informe, de l'any 2006, es pot baixar de: <http://www.genus.es/associacio/estudis/index.htm>

Cita a Milà. Després de Barcelona, Perpinyà i L'Hospitalet de Llobregat, la 4ª Conferència Ilatina sobre la reducció dels danys relacionats amb les drogues (CLAT 4) tindrà lloc a Milà, del 29 de novembre a l'1 de desembre d'enguany, sota el lema:

"Dues dècades de reducció de danys: de l'emergència de la sida cap a un model innovador de polítiques públiques".
Més informació a: <http://www.clat4.org>

Monogràfic sobre psicologia i drogodependències. El número 1 de 2007 (vol. 28) de la revista Papeles del Psicólogo, que edita el Consell General de Col·legis Oficials de Psicòlegs d'Espanya, dedica la seva secció monogràfica al tema de la psicologia i les drogodependències, amb un total de sis articles sobre el paper de la psicologia en l'anàlisi de la conducta addictiva, en la prevenció del consum de drogues i en l'atenció a les drogodependències. Es pot baixar de: <http://www.papelesdelpsicologo.es>

El calaix

Programa de consell sanitari sobre medicaments i conducció.

El Departament de Salut i el Consell Català de Col·legis Oficials de Farmacèutics van iniciar l'any passat un programa de prevenció d'accidents de trànsit basat en el consell personalitzat als conductors que prenen fàrmacs hipnosedants. En aquest programa, que s'aplica a farmàcies i centres d'atenció primària, els conductors a qui es dispensa algun dels medicaments seleccionats reben consell d'un professional de salut que els indica la necessitat d'evitar conduir, si més no, els primers dies de prendre el fàrmac, d'abstenir-se de beure alcohol mentre duri el tractament i d'interrompre la conducció en cas somnolència, mareig o disminució de l'atenció. A més, reben un punt de llibre que inclou un espai en blanc per anotar el nom del medicament i unes recomanacions per reforçar el consell del professional. Una prova pilot va mostrar que molts usuaris desconeixien els efectes del medicament prescrit sobre la conducció (61,5% dels que iniciaven el tractament i 35,8% dels que en continuaven un d'iniciat amb anterioritat) i que la major part es mostraven disposats a adoptar els consells rebuts. El programa, iniciat a Barcelona, i que es preveu estendre a tota Catalunya, ha rebut un dels premis *Millors iniciatives de la Farmàcia 2006* concedits per la revista *Correo Farmacèutico*.

prevenim dro

Edita: PDS · Promoció i Desenvolupament Social

Direcció: Antoni Duran i Jaume Larriba

Disseny i muntatge: E. Bosch

Revisió lingüística, fotomecànica i impressió: Addenda

Dipòsit legal: B.44.871 2000

Voleu donar a conèixer un programa, un material o una notícia?
Voleu que el butlletí tracti algun tema en concret?
Voleu estar en el mailing de distribució?

FEU-NOS-HO SABER!

Prevenim.DRO

Provença, 79 baixos 3^a 08029 Barcelona

Tel.: 93 430 71 70 · Fax: 93 439 07 73

E-Mail: prevenim.dro@pdsweb.org · Web: <http://www.pdsweb.org>